

Sygn. akt II Kow 1149/21

POSTANOWIENIE

6 października 2021 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Chojnowska

Protokolant: -----

w obecności Okręgowego Prokuratora ----- po rozpoznaniu w sprawie **T. W. syna Z.** na skutek skargi skazanego na decyzję dyrektora zakładu karnego w S. z dnia 10.09.2021 roku o odmowie przepustki losowej na podstawie art. 7 § 5 kkw

P o s t a n o w i a

Uchylić decyzję dyrektora zakładu karnego w (...).09.2021 roku o odmowie udzielenia przepustki losowej skazanemu T. W. synowi Z. i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania zakładowi karnemu w S..

UZASADNIENIE

Skazany T. W. syn Z. zwrócił się do dyrektora zakładu karnego w S. o udzielenie mu od 09.09.2021 roku do 14.09.2021 roku przepustki losowej. We wniosku podał, że jego dom uległ spaleni. W czasie przepustki chciałby zabezpieczyć dom, który po akcji gaśniczej został dodatkowo zalany. Skazany podał przy tym, że nie ma nikogo na wolności, kto mógłby mu w tych pracach pomóc. 10.09.2021 roku dyrektor zakładu karnego w S. odmówił skazanemu T. W. synowi Z. udzielenia przepustki losowej na 5 dni, uwypuklając w odmowie negatywną prognozę społeczno kryminologiczną skazanego.

Sąd zważył:

Skarga skazanego jest zasadna. Art. 141 a § 1 k.k.w wskazuje, że dyrektor zakładu karnego może udzielić skazanemu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego między innymi w szczególnie ważnych dla skazanego wypadkach. Ustawodawca posłużył się ocennym sformułowaniem. Wypadek ważny to zdarzenia mające istotne znacznie dla danej osoby. W ocenie twórców kodeksu to nie wystarcza, musi to być bowiem zdarzenie szczególnie ważne, a wobec tego o charakterze wyjątkowym, zdarzenie, które nie występuje zwykle. Oczywiście ocena, czy zdarzenie jest „szczególnie ważne”, musi być dokonana w odniesieniu do określonego skazanego i konkretnego zdarzenia. W celu ustalenia zdarzeń, które ta konstrukcja słowna może obejmować należy odwołać się do zapatrywań doktryny. Analiza poglądów doktryny pozwala na stwierdzenie, że przesłanka „zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego w polskim systemie penitencjarnym z uwagi na wypadki szczególnie ważne dla skazanego” jest szeroko interpretowana. Znajduje to uzasadnienie w zasadzie humanitaryzmu i poszanowania godności skazanego. Oczywiście w okresie obowiązywania art. 141 § 4 kkw. wskazywano przede wszystkim na udział w pogrzebie osoby najbliższej, a następnie wymieniano ciężką chorobę osoby najbliższej. W dalszej kolejności wskazywano na tragiczne zdarzenia losowe, takie jak np.: spalenie się domu rodziny skazanego (jak w tym przypadku), zniszczenie domu w wyniku powodzi. To właśnie te okoliczności po kolejnej nowelizacji art. 141a kkw. spełniają znamię „szczególnie ważnych”. Należy zauważyć, że w ocenie doktryny wypadki szczególnie ważne dla skazanego to nie tylko zdarzenia tragiczne. Za takie wypadki uznaje się także sytuacje mające pozytywne znaczenie w życiu skazanego lub jego rodziny, a więc np. ślub dziecka, chrzciny, komunii czy nawet zdawanie egzaminów przez skazanego. Z całą pewnością są to zdarzenia spełniające przesłankę „szczególnie ważne”.

Wystąpienie którejkolwiek z wymienionych w art. 141a kkw. okoliczności nie tworzy po stronie skazanego prawa do opuszczenia zakładu karnego. Użycie przez ustawodawcę w analizowanym przepisie sformułowania „dyrektor

zakładu karnego może udzielić zezwolenia” świadczy, że decyzja pozostaje w gestii dyrektora. Rodzi się więc pytanie czy dyrektor zakładu karnego może uwzględnić przy podejmowaniu decyzji inne przesłanki, niż wymienione w art. 141a kkw. W tym miejscu należy zatrzymać się nad rozporządzeniem w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Zgodnie z nowym brzmieniem § 25 ust. 1 pkt 2 przywołanego rozporządzenia prognozę kryminologiczno-społeczną należy sporządzić przed udzieleniem zezwolenia. Prognoza polega na pisemnym uzasadnieniu przypuszczenia, że skazany w czasie pobytu poza zakładem karnym będzie przestrzegał porządku prawnego. W rozporządzeniu (§ 26) wskazano czynniki, które należy poddać analizie przy sporządzaniu prognozy. Wskazano na czynniki charakteryzujące: środowisko rodzinne, cechy osobowości wraz z uwzględnieniem stopnia samodyscypliny oraz skłonności do używania przemocy, problem alkoholowy skazanego albo uzależnienie od środków odurzających czy substancji psychotropowych, przebyte leczenie odwykowe, a także motywację do zachowania abstynencji, drogę wykojenia społecznego wraz z określeniem stopnia demoralizacji, rodzaj przestępstwa, za które skazany odbywa karę, zachowanie podczas uprzednio odbywanych kar, ze szczególnym uwzględnieniem sposobu wykorzystania zezwoleń na opuszczenie zakładu, środowisko, w którym przebywać będzie skazany w trakcie korzystania z przepustki. Użycie sformułowania „w szczególności” świadczy, że wymieniono tylko najistotniejsze czynniki, a więc można uwzględnić także inne, przy czym powinno się koncentrować tylko na najistotniejszych elementach prognozy. Należy dodać, że powinny to być przede wszystkim te elementy, które mogą być pomocne przy podjęciu decyzji co do konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej czy asysty osoby godnej zaufania. Kolejna kwestia sprowadza się właściwie do pytania, czy negatywna prognoza może skutkować odmową udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego. W ocenie doktryny negatywna prognoza nie wyklucza udzielenia zezwolenia. Należy podzielić to stanowisko. Ustawodawca, przewidując, że z prośbą o zezwolenie na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych będą występować także skazani, co do których mogą pojawiać się obawy, czy będą przestrzegać porządku prawnego poza terenem zakładu karnego, czy też obawy co do powrotu do zakładu karnego, dopuszcza udzielenie zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej. Należy także zauważyć, że Trybunał Praw Człowieka również nie uznaje negatywnej opinii kryminologicznej za przesłankę uzasadniającą odmowę udzielenia zezwolenia w wypadkach losowych. Tytułem przykładu można wskazać na sprawę G. przeciwko Polsce.

W tej sprawie sędzia penitencjarny odmowę udzielenia zezwolenia na odwiedzenie przez skazanego córki znajdującej się w ciężkim stanie po wypadku uzasadniał właśnie negatywną opinią kryminologiczną. W opinii zwrócono uwagę na aroganckie zachowanie skazanego w zakładzie karnym, ciężar gatunkowy popełnionego przestępstwa (podżeganie do zabójstwa). Trybunał uznał argumentację za nieprzekonywującą. Zdaniem Trybunału udzielenie zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem mogłoby rozwiązać problem.

Następny problem sprowadza się do pytania, czy w akcie niższego rzędu, a niewątpliwie takim jest rozporządzenie w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych, można wprowadzać dodatkową przesłankę. Należy zauważyć, że w przypadku zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego w formie nagród czy przepustki w zakładzie karnym typu półotwartego i otwartego oraz zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w okresie przygotowania skazanego do wolności przesłanka materialna w postaci prognozy co do zachowania skazanego po opuszczeniu zakładu karnego jest określona w kodeksie karnym wykonawczym. Ustawodawca nie sformułował takiej przesłanki w przypadku omawianego zezwolenia. W kontekście rozważań dotyczących okoliczności, które organ podejmujący decyzję co do udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego może uwzględnić, nie można pominąć stanowiska doktryny. Organ podejmujący decyzję o zezwoleniu na opuszczenie przez skazanego zakładu karnego jest zobowiązany „każdorazowo zdecydować, czy skazany daje gwarancję, że w wypadku uzyskania zezwolenia nie nadużyje okazanego mu zaufania i będzie korzystał z zezwolenia w sposób godny z celem, dla którego zostało udzielone”. Należy zauważyć, że gwarancja to pewność. W rozporządzeniu w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych jest mowa o uzasadnionym przypuszczeniu, że skazany w czasie pobytu poza zakładem karnym będzie przestrzegał porządku prawnego. Przypuszczenie to przecież brak pewności, a jedynie domyślanie się, czy zakładanie w oparciu o pewne okoliczności, zdarzenia czy zachowania, które już miały miejsce, co do zdarzeń czy zachowań przyszłych. Zważywszy na złożoność zachowań ludzi, chyba nigdy nie będzie można

mówić o pewności co do przyszłego zachowania, a jedynie o przypuszczeniu. Wymogu pewności, że skazany podczas pobytu za murami więzienia nie nadużyje zaufania, nie wprowadza też ustawodawca. Ustawodawca, jak już wskazano, w art. 141a § 1 kkw. określa przesłanki udzielenia przepustki losowej. Te przesłanki dotyczą wszystkich skazanych. Żadnej grupy skazanych nie wyłączono z możliwości korzystania z tego zezwolenia na opuszczenie zakładu. Oczywiście odbywanie przez skazanego kary w zakładzie typu zamkniętego uzasadnia rozważenie udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem Służby Więziennej lub asysty osoby godnej zaufania oraz skrócenie pobytu skazanego poza zakładem karnym do niezbędnego minimum. Dyrektywy wynikające z kodeksowych celów wykonywania kary pozbawienia wolności, a określonych w art. 67 § 1, a także 73 § 1 kkw., powinny być uwzględniane przy podejmowaniu przez dyrektora decyzji o udzieleniu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego. Wydaje się to w pełni zasadne. Każdy ze środków oddziaływania powinien być stosowany z uwzględnieniem celów wykonywania kary pozbawienia wolności. Celem wykonywania kary pozbawienia wolności, jak wynika z art. 67 § 1 kkw., jest „wzbudzenie w skazanym woli w współdziałaniu w kształtowaniu jego społecznie pożądaných postaw, a w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa”. Skazanemu pozostawiono decyzję co do zmiany dotychczasowego postępowania i wykorzystania w tym celu pobytu w zakładzie karnym. Niepodejmowanie przez skazanego żadnych działań w kierunku zmiany postaw nie powinno skutkować odmową udzielenia zezwolenia, ale to nie znaczy, że podejmowania takich działań nie należy oceniać pozytywnie. Ustawodawca, jak już wskazywano, nie pozbawia żadnej grupy skazanych korzystania z tego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego, nawet skazanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego. Wzbudzenie woli w skazanym do współdziałania w zmianie postaw z aspołecznych na prospołeczne to także obdarzenie skazanego pewną dozą zaufania, szczególnie w tak trudnych sytuacjach. Dyrektywa ochrony społeczeństwa przed przestępczością powinna zaś kierować uwagę, gdy zachodzą obawy co do zachowania skazanego po opuszczeniu zakładu karnego, na rozważenie zastosowania konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej bądź asysty osoby godnej zaufania.

W kontekście niewykluczenia żadnej grupy skazanych z korzystania z tej formy opuszczenia zakładu karnego należy zatrzymać się nad stanowiskiem S. L.. Wprawdzie przywołany autor dostrzega, że przepisy nie wykluczają udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego skazanemu stwarzającemu poważne zagrożenie społeczne, lecz uważa, że „jednak należy uznać, że możliwość ta jest wykluczona”. W uzasadnieniu wskazuje, że wynika to z warunków, w jakich wykonywana jest ta kara wobec tych skazanych. Warunki te zostały określone w art. 88b kkw. Godzi się zauważyć, że wprawdzie skazani stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego odbywają karę w warunkach istotnie ograniczających kontakt ze światem poza murami zakładu karnego i kontakt z innymi skazanymi poprzez ograniczone możliwości poruszania się po terenie zakładu karnego, to nie można pominąć, że zezwolenie na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego, dotyczy zdarzeń nadzwyczajnych, a więc tutaj priorytet ma zasada humanitaryzmu. Ponadto jeśli ustawodawca nie wprowadza ograniczeń, to nie można tego czynić w drodze interpretacji przepisów. Oczywiście, gdy w momencie ubiegania się o zezwolenie na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego, skazany spełnia przesłanki do udzielenia przepustki systemowej, właściwsze będzie jej udzielenie, chociażby ze względu na czas jej trwania czy udzielenie nagrody w postaci zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru. Należy jednak zauważyć, że w przypadku zezwolenia w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego ustawodawca nie wprowadza warunku w postaci odbycia części kary, jak to czyni przy przepustce systemowej czy w przypadku nagrody. O przepustkę lub nagrodę skazany może wnioskować po odbyciu co najmniej połowy tej części kary, po której mógłby być warunkowo przedterminowo zwolniony. Niespełnienie tego warunku wyłącza skazanego z możliwości ubiegania się o przepustkę lub nagrodę. Nie można również pomijać, że inny jest cel przepustki systemowej czy nagrody, a inny przepustki losowej. Kończąc rozważania dotyczące przesłanek zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego, nie można pominąć art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, który zapewnia każdemu prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego. Ta kwestia było przedmiotem Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności podpisana w R. 4 listopada 1950 r. Ratyfikowana przez Polskę w 1993 r.

Trybunał Praw Człowieka reprezentuje stanowisko, że art. 8 Konwencji nie gwarantuje uwięzionej osobie bezwarunkowego prawa do opuszczenia zakładu karnego w celu uczestniczenia np. w pogrzebie krewnego. Zdaniem Trybunału merytoryczna ocena każdego wniosku jest zadaniem władz krajowych. W wielu orzeczeniach Trybunał podkreślał, że konsekwencją skazania są różnego rodzaju ograniczenia w wykonywaniu przez więźnia swoich praw i wolności. Art. 8 EKPCz dopuszcza ingerencję władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, ale tylko wówczas, gdy ingerencja jest przewidziana przez prawo i konieczna w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku prawnego i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób. Patrząc na wskazany w przywołanym przepisie Konwencji katalog przesłanek uzasadniających ingerencję w prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, w kontekście decyzji o zezwoleniu na opuszczenie zakładu karnego w wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego, przesłanki, które mogą być brane pod uwagę, to zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i ochrony porządku oraz zapobieganie przestępstwom. Stwierdzenie wystąpienia tych przesłanek może uzasadniać odmowę udzielenia zezwolenia. Lecz powstaje problem konieczności ingerencji. W ocenie Trybunału „konieczność” musi korespondować z istotną potrzebą społeczną, a w szczególności musi być proporcjonalna do celu, który próbuje się osiągnąć. Wyrok ETPCz z 20 stycznia 2009 r. w sprawie C. przeciwko Polsce, skarga nr (...) wyrok ETPCz z 29 listopada 2011 r. w sprawie G. przeciwko Polsce, skarga nr (...), (...) Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w S. z dnia 12 listopada 2002 r. przeciwko Polsce (dot. problemu poszanowania życia rodzinnego osoby pozbawionej wolności). Tak więc, oceniając „konieczność” ingerencji, należy rozważyć, czy problem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i zapobieżenia przestępstwom można rozwiązać, nie pozbawiając skazanego możliwości opuszczenia zakładu karnego, zwłaszcza że taką możliwość stwarza udzielenie skazanemu zezwolenia pod konwojem Służby Więziennej. W tym miejscu należy zatrzymać się nad przywoływaną już sprawą G. przeciwko Polsce. Przedmiotem skargi do Trybunału Praw Człowieka była odmowa sędziego penitencjarnego udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w celu odwiedzenia przez skazanego córki, której stan był bardzo ciężki. Sędzia penitencjarny odmowę argumentował między innymi ciężarem gatunkowym popełnionego przestępstwa. Trybunał uznał argumentację za nieprzekonywującą. Nie podważano obaw co do potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i ochrony porządku oraz zapobiegania przestępstwom. W ocenie Trybunału odmowa nie była jednak „konieczna w demokratycznym państwie”. W uzasadnieniu podkreślono, że nie odpowiadało to pilnej potrzebie społecznej i nie było proporcjonalne do realizowanych uprawnionych celów. Zdaniem Trybunału udzielenie zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem mogłoby rozwiązać problem. Skazany ten nie mógł otrzymać nagrody w formie zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego, bo w trakcie odbywania kary był jedynie karany dyscyplinarnie i jest uczestnikiem podkultury przestępczej, a do końca kary pozostał mu długi czas. Tak jak jest w tym konkretnym przypadku. Zdaniem Sądu dyrektor zakładu karnego nie dość wnikliwie zapoznał się ze sprawą skazanego, który zdjęciami dołączonymi do wniosku udokumentował fakt spalenia domu i konieczność jego zabezpieczenia.

Wychowawca zakładu karnego opisując wniosek skazanego podał, że na wolności jest była zona skazanego, która zawiadomiła policję, a skazany z pomocą rodziny pozostającej na wolności może zabezpieczyć dom. Nie wskazał przy tym o jakie osoby z rodziny chodzi i w jaki sposób mogłyby one dokonać tego zabezpieczenia. Fakt systematycznych odwiedzin nie może przekonać do takiego wniosku.

Wobec powyższego należało uchylić zaskarżoną decyzję i sprawę skierować do ponownego rozpoznania. Przy ponownej analizie dyrektor poza prognozą społeczno kryminologiczną powinien się skupić na ocenie zjawiska, które nastąpiło, czyli spaleni domu i tym, w jaki sposób skazany mógłby w ramach przepustki dokonać jego zabezpieczenia. Czy czynności tych można dokonać pod konwojem, czy też bez jego udziału. Skazanemu, który zawodzi w zakładzie karnym, bo jest karany dyscyplinarnie należy także uświadomić jakie są konsekwencje niepowrotu z przepustki, także w kontekście braku przesłanek do ewentualnego udzielania w przyszłości przepustek losowych.

Sędzia:

Pouczenie

postanowienie jest prawomocne i nie podlega zaskarżeniu

ZARZĄDZENIE

1. odpis postanowienia doręczyć:

- skazanemu
- Prokuratorowi Okręgowemu w(...)
- Dyrektorowi zakładu karnego w S. do ponownego rozpoznania

06.10.2021 r.

Sędzia: M. C.